هەبجە، زامەو شاژن نەبیە، ژنساید و ویرۆشیە!.. موختار کەریمی

ئیمشەو هەر خەمان هەنە کەمیندا... هەر دەردان مەم و ئووی زمیندا
مشیە تای من خیلاف ئەنگیز بە.....وەرنە، کەی، کە دی، وەهار گەز بە؟

ئیمساچ ساڵیەتەر سەروو شیمیاییوارانوو شاروو هەبجەیرە ویەرد و ئی تاوانە گەورە پاش نیا دلە سی وپەنجەمین(35) ساڵی. فرە سەختەن پەی خەکوو هەبجەی، بە تایبەت پەی ئا کەسا کە مەنەنە و ئی کارەساتەشا بە چەموو وەشا دیەن و ئامان ملشارە، بە دەوی وەش ئاویروو نەورەزی کەراوە و بلا پیەرای وەهاریەو. وەنەکەو عەمەر خاوەری و گردوو ئا ئەایا کە کورپەکاشا گەرتەنە باوشیوە پەی ئانەی جە خنیکیەای پارەزناشا، بەەام هەم وەشا و هەم کورپە ساوایەکاشا بە شەوازەو فرە دەتەزەن خنیکیانەنی و گیانشا بەرشیەن، هەلسی(هەرسی) گرد کەسی و جەرگوو گرد ئانزانەوی سالمی سەچنە. مە حاەن تە ئانزان بی و ئا وەنا وینی و پەە بە دەە نەگرەوی و ناهەمەانە هاوارە نەکەری کە کوا ئانزانیەت، کوا کەمەگاو مرەقایەتی، کوا ەەکوزیاو نەتەوە یە گەرتەکا، کوا ئوروپا و دەمەکراسیەت و چنها "کوا"ی تەری. مشیە ئا کورپەساوایا بە چ تاوانەو پا شەوازە بە بەزیانە دەم بە زیەەو هاوارەو پا گازە کوشەندە و ژاراویا دەم بە کەف و ونالین پا دەشت و هەردەرە بەکەس و بە پەنا تلیاوە و خنیکیا؟
ئی کارەساتە هەم جە شەوە و هەم جە قەوارەنە ویروزوو هیرەشیماین کە پیسەو پەەوی سیاوی و پەی هەتا هەتای بە تەوەەو بکەرا و زمینە وەشکەراو ئی ژنەسایدیە مەنەوە.
جە بارەو پەشتیوانی گردلاینەو (لەشکەری، تەکنیکی، سیاسی، مالی و...) وەاتە وەرنیشتیەکا، بە تایبەت ئوروپا و ئەمریکا فرە نویسیان و وچیان و منیچ بەش بە حالوو وەم جە چن ساە ویەردەنە و هەر پی بەنەوە بابەتە فرەم بە بەگیوە نویستەنی و وەاوم کەردەنەوە.
بەام دیسان پەیوازەن بە کورتی چەموەتەرشا پەرە وزمە.
یە چا وەاتا کە بە ەەشاوکیاستەی کەرەسەی شیمیایی پەی دروس کەردەی ئا چەکە کوشەندە شیمیاییا بە سااەان یاردیدەروو ەژیمە

فاشیستەکەو سەدام حسەینی بین، حکوومەتوو ئاوەختەو ئامانین. بە پاو ئابڕگا کە ئینای وەروو دەسینە زیاتر جە 60% ئا کارەسە شیمیایا کە هەڵەبجەشا پنە خنیکیا جە ئامانەو وەرشیاینە بە ژیمووبەعسی فاشیستی. چی مامەڵە چپڵە و جنایەتکارانەن زیاتر جە هشتا(80) کارگای بەهەم ئاوەرە (شریکە) ئامانیە بە بڕگەوە بەشدارە بینن. حکوومەتوو وەختوو ئامانیچ ئاگادارووە ئی مامەڵە چپڵە و کوشندەیە بین. ئارەیچش چنی بە، یانی دماو 35 سالا، هیشتا دووەتە یە دماو یەوکاو ئامانی ئامادە نەبینە و ئیسەیچ نینە کە دان بنیا بە بەشداریشارە چا تاوانە گورە کە بە پاو "یاساکاو ئەشناسای و وەرگەری جە ژنەسایدی"، ملە چوارچەوەو تاوانەو ژنەسایدی، کە گورەترین تاوانانەن وەرانەوەروو مرۆڤایەتیەو. چوون ئڕگەر دادگایە پی پەیجەری و بە سزایاونای بکەراو ئی ژنەسایدیە ڕکوزیە، بە گمان دووەتوو ئامانی پیسەو یاردیدەروو ژیمووبەعسی بە تاوانکاری ژینەسایدی تاوانبار و مەحکووم کریە. چیگەنە خاس بڕگنە، کە سیاسەتوو بەروو ئی وەاتە وەرنیشتیا تاچ هادەو نائانزانی و تاوانکارانەن و سەروو بنەماو قازانجی ئابووری و سیاسی نەتەویی وەشا پایەڵزی کریان و مەرزیانەرە.

دەوروو کەواسوورە کوردیەکا

هەرپاسە مزانمە ئی کارساتە جڕگبڕە جگەرمەو شەی یانەوەرانکەروو ئڕان و ئڕاقینە ەوەش دا. هەڵەشە و مەترسی جە لاو بەعسی فاشیستیەو پی خەلقنای ئی تاوانە گورە هەم پی ئڕانی و هەم پی حزبە کوردیەکا و هەم پی زلهزە جهانیەکایچ پسەو ڕەشنی دیار و ئاشکرا بە. ژیمو بەعسی وەتەر هەر چا شەووە ئڕاق و ئڕانینە و هەر پاسە جە سا1987ەو ینە جە چن مەحاتەری کوردستانینە چکی شیمیایش بکار ئاردبە. بەام هەم ئڕان، هەم هیزە کوردیەکا و هەم زلهزە جهانیەکا ئی تاوانکاریشا بە بدنگی ویارا. ئانە کە زلهزە جهانیەکا بە ئاشکرا وەراوەروو ئی تاوانکاری دندانا بدنگیشا هەرچنە، پی ویروەاو گردی جهانی و کوردی و بە تایبەت پی هزە کوردیەکا دیار و ئاشکرا بە. هەر ئی بدنگیە هاندەرەو بە پی سدامی کە دیسان ئی چکە کوشندەیە بکار بارەو و جە هیچ کەسوو لایەنەو نسەمەو. سەرەڵاو ئانیە بشەو جە هەزە کوردیەکا وەشا کرد بە بشەو جە جنگوو دوە داگیرکەرە کوردستانی و بیە بە کەواسوورە سپاو پاسداراو ئڕانی و کوتە وەشا و ئاردشا تا دە شاروو هەڵەبجەی.

بەشێو چا کەواسوورا تەنانەت جەعانوو شیمیایوارانکەینێ بە گردجارە چەکێو وەرگیریشا کەرد جە ژن و زاوی بە تاوان و بە پەناو هەڵبجەی و ناستشا چا کارساتەنە وەشا ڕزگار کەرا و وەشا یاونا یاگیە ئەمنە.
ئاسن کە تاوانباری سەرەکی ڕژیمە فاشیستەکەو سەدامین ودماتەریچ ئا وەڵاتانە کە یاردیدەرش بیەنە. بەڵام بە یاگە وەش کەمارەوو ئیسلامی ئێرانی و کەواسوورە کوردیەکایچ تاوانبارەنە. چوون ئاڵە زانەنە کە سەدام ئی چەکە کوشەندەشە بەکار ئاردەن و بە بە هیچ گومانێو دیسان بەکارش مارەو. ئاڵەشایچ بە چەمساقی پەی داگیرکەری ئێرانی ناوەڕۆرسانە زەمینەشا پەی ئەنجامدای ئا تاوانە ئامادە کەرد.
جە بەڵێو وەڵاتی ئوروپاینە،جە بەشوو ئاماولواینە، سەزایە یاسایی هەنە بە نامە"سەزاو وەپارەزنای جە یاردیدای". ئینە پا مانایینە کە ئەگەر پەی نموونەی شەفیرەو بە ماشین بەڵە ئەو کەسەوی و زامەارش کەرە و نەمردە و بڵە. لایەنی یەرەمیچ کە بە لایەنەن جە هەواداکەی، بەڵام لاشەنە ویەرە و کەسە زامەارکەی وینە. ئەگەر نەوەزەرە و یاردی زامەارکەی نەڵە، پەی نمونەی تەلەفون نەکەرە پەی پولیسی و پەی دوکتوری، ئاڵیچ بە تاوانەو وەپارەزنای جە یاردیدای و هەوە نەدای پەی نەجاتدای ئانزانەو جە مەرگی یان وەرگیری نەکەردەی جە ئەش و ئازاری فرەتەروو زامەارکەی دریە بە دادگای و سەزا دریە.
جا سەروو بنەماو ئی جەرە یاسایا و بە تایبەت سەروو بنەماو "یاساو وەرگەری و سەزادای بکەراو کەمەکوشی و ژنەسایدی" مشە سەزاو کەماری ئیسلامی ئێرانی پەسەو زەمینە وەشکەری و هەرخەزنای سەدامی پەی ئا تاوانە و کەواسورە کوردیەکایچ پەسەو چەمساقوو هەزداگیرکەرکاو ئێرانی جە کەمەکوشی هەڵبجەینە جە دادگایە بەڵایەنە تایبەت بە تاوانکاری کەمەکوشی یان ژنەسایدی چەشە بە؟ بە گەمان ئاڵیشایچ پەسەو لایەنە بەشدارە جە تاوانەو ژنەسایدی تاوانبارە کریا و سەزا دریا.
وەدزیەو ئی کەواسورە کوردیا و هەرپاسە زلهەزە جەهانی و یاردیدەرکاو سەدامی جە بە جەهانی کەردەی و بە ژنەساید ئەشناسای کارساتوو هەڵبجەی هەر جە بەشداربیەیشانە سەرچەمە گەرە. ئەگینا چی مشە قەکەردەی ئەزیدیکا کە 26 ساڵە دماو هەڵبجەی ەوەش دا، جە ئاستوو دنیاەنە پیسەو ژنەسایدی بە ەسمی بشناسیە(کە هەقوو وەشەن بە ەسمی بشناسیە)، بەڵام قە کەردەی هەزاران بەتاوانە هەڵبجەی دماو 35 ساڵا هەشتا بەدەنگیش چەنە کریە و تەنانەت ئاگایانە وەرگیری کریە جە بە ژنەساید ئەشناسایش.

موختار کەریمی – ئاسمان

2023.03.16